

TURISMUL – ȘANSĂ A DEZVOLTĂRII COMUNITĂȚILOR RURALE DIN DELTA DUNĂRII

MARCEL DORU
DUMITRU CHIRIAC

În condițiile actuale ale procesului intens de urbanizare, înregistrat în special în țările dezvoltate din punct de vedere economic, *turismul rural* capătă o pondere mare în paleta motivațională a cererii turistice.

Cadrul de viață al cetățeanului, înconjurat de un spațiu artificial, dominat de beton și asfalt, creează necesitatea unor vacanțe liniștite în ambientul rural, o întoarcere firească a omului la natură, ca o complementaritate la mediul arid și stresant în care trăiește. Datele statistice arată că, în Europa Occidentală, 1 din 4 turiști practică turismul rural.

În momentul de față, satul românesc, deși a fost afectat de măsurile aberante ale regimului totalitarist și în pofida condițiilor economice actuale destul de precare, oferă totuși unele posibilități de desfășurare a turismului rural. Avem în vedere, în special, frumusețea peisajului natural în care sunt plasate multe dintre aceste așezări, disponibilitatea țăranului pentru contacte umane și ospitalitate, precum și posibilitatea valorificării resurselor culturale, tradiționale dar și agroalimentare ale gospodăriilor țărănești situate în unele zone ale țării.

Pentru susținerea acestei forme de turism a luat ființă, de curând, Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural din România (ANTREC), organizație profesională, neguvernamentală, membră a Federației Europene de Turism Rural (EUROGITES), care are ca scop:

- identificarea și popularizarea potențialului turistic din spațiul rural;
- formarea profesională prin colocvii, cursuri de scurtă și lungă durată;
- promovarea produsului turistic în țară și străinătate (în colaborare cu Ministerul Turismului);
- demersuri pe lângă instituțiile statului în vederea acordării unor facilități persoanelor ce vor să se dedice dezvoltării turismului rural.

Pe lista zonelor cu reale posibilități de practicare a turismului rural se înscrie și Delta Dunării, care prin particularitățile cadrului său fizico-geografic, dominat de întinse suprafețe lacustre, între care se interpun o serie de grinduri cu structură geologică puțin consolidată și supuse periodic variațiilor de nivel ale fluviului, nu a fost favorabilă dezvoltării aglomerațiilor urbane. Ca urmare, *satul* este principala formă de existență a comunităților umane, 63% din populația Deltei fiind reprezentată de locuitorii din mediul rural, alcătuind 27 de localități.

Specificul turismului în Delta Dunării este contactul nemijlocit între vizitator și cadrul natural al acestei zone: canale, lacuri, întinse zone de stufrăiș, păduri de esențe moi și bineînțeles, o faună și o floră extrem de bogate, într-un cuvânt o mare biodiversitate. Or, în aceste condiții turistul aproape că este obligat să devină oaspetele gospodăriei țărănești. Sigur, există și acea formă de turism în Delta Dunării în care, ieșind dintr-un hotel, te urci într-o șalupă și parcurgi în viteză și superficial peisajele unicat ale Deltei Dunării. Dar, adevărata cunoaștere prin turism a acestui colț de țară se poate realiza, așa cum s-a spus mai sus, numai printr-o conviețuire cu populația locală pe perioada unui sejur.

Aceste deziderate se confruntă, în momentul de față, cu o realitate care este departe de a răspunde la exigențele unui turism rural atractiv. Se cunoaște că infrastructura Deltei Dunării este deficitară în ceea ce privește rețeaua de transport, instalațiile de alimentare cu apă și de canalizare, sistemul informațional etc. De asemenea, localitățile zonei nu sunt dotate cu minimul necesar în ceea ce privește serviciile comerciale, sanitare și culturale. Ca urmare, pentru dezvoltarea acestei forme de turism în arealul deltaic trebuie avute în vedere eforturi financiare, și nu numai, în scopul asigurării unor condiții civilizate de sejur pentru turistul care vine dintr-un mediu urban, turismul rural trebuind să însemne confort și calitate.

Nu poate fi neglijat faptul că Delta nu a făcut excepție de la declinul general al satului înregistrat în România în ultimele decenii. Atât puterea economică, cât și resursele umane ale satului din această zonă s-au diminuat considerabil. Ponderea locuitorilor din mediul rural a scăzut de la circa 70% în 1977, la 63% în 1992, unele sate au dispărut de pe harta Deltei (Uzlina, Ostrovu Tătarului, Câșlița), iar altele sunt pe cale de dispariție (Cardon, Tatanir), datorită, în principal, migrației populației spre zone care oferă condiții mai bune de viață. Acest declin demografic este dublat de o îmbătrânire a populației, fapt relevant de proporția mare a populației de peste 60 de ani (29% din total). Declinul economic este ilustrat și de scăderea drastică a ponderii populației

ocupate (circa 30% din total), iar șomajul a depășit cifra de 13% din populația activă.

Situația economică actuală a Deltei este caracterizată printr-o scădere a producției ecosistemelor acvatice și terestre. Astfel, producția de pește a scăzut de la 47.000 t la nivelul anului 1945, la 4.857 t în 1990, iar cantitatea de stuf recoltată s-a diminuat de asemenea considerabil, de la 226.000 t în 1965, la 1.770 t în 1992^{1,2}. Efectul imediat al acestui regres economic, urmare atât a unei exploatare iraționale a resurselor Deltei, cât și a efectelor cumulate ale poluării din bazinul hidrografic al Dunării asupra ecosistemului, s-a reflectat în scăderea veniturilor populației și, așa cum s-a arătat, în apariția șomajului, probleme ce nu vor putea fi contracarate decât cu dificultate și care determină un nivel scăzut al calității vieții.

Dar poate cel mai semnificativ element care conferă populației din această parte a țării o notă aparte este faptul că zona suportă un experiment unic, declanșat de aplicarea Legii nr.82/1993 de constituire a Rezervației Biosferei Delta Dunării. Prin statutul special pe care legea îl acordă Deltei, multe din obiceiurile locuitorilor suferă modificări, activitatea economică fiind și ea influențată în mare măsură.

În această situație, problemele dezvoltării turistice în Delta Dunării devin și mai complexe datorită prevederilor legii, care limitează desfășurarea acestei activități. Totuși, legea nu poate fi considerată o frână în dezvoltarea turismului, tocmai pentru că, în esența sa, urmărește conservarea ecosistemului deltaic, care prin sine este un obiectiv turistic major. Modul în care este concepută legea nu favorizează turismul de masă, care, prin amploare și mod de desfășurare, produce pagube însemnate zonei în care are loc. Așadar, pentru Deltă, singura alternativă viabilă rămâne turismul rural care evită concentrările masive de turiști, micșorând astfel presiunea asupra unor areale intens solicitate.

Argumentele pro sau contra ale acestei alternative le găsim în datele obținute dintr-o cercetare concretă realizată de către Institutul de Cercetare a Calității Vieții în septembrie 1994. Cercetarea s-a bazat pe un eșantion de 199 de persoane, distribuit în următoarele localități rurale: Chilia Veche, C.A.Rosetti, Crișan, Mila 23 și Sf.Gheorghe.

Dintr-un început trebuie să spunem că nu toate comunitățile rurale sunt în măsură să desfășoare o activitate turistică profitabilă la nivelul gospodăriei

¹ Ciobotă O., Dragomir M.I., Bondar C., *Delta Dunării - al 12 lea ceas al distrugerii*, în *România liberă*, 3 martie, 1992.

² . . . *Studiul multicriterial. Planul de amenajare a județului Tulcea. Elemente specifice pentru Rezervația Biosferei Delta Dunării*, București, URBANPROIECT, 1993.

individuale atât din lipsa dotărilor minime necesare, cât și datorită mentalității locuitorilor.

Astfel, dotările strict necesare într-o locuință rurală aptă să primească vizitatori sunt, în opinia noastră, următoarele: electricitate, apă curentă și baie. În plus, gospodăria trebuie să dispună de frigider, aragaz, televizor, eventual telefon. De asemenea, barca, fie ea cu motor sau fără, este un echipament indispensabil având în vedere motivația turistică din Deltă. Numai în aceste condiții este posibilă amenajarea unei camere de primire a turiștilor români sau străini.

La nivelul satelor cercetate s-a constatat că cele mai potrivite așezări pentru desfășurarea activității turistice sunt, în momentul de față, Crișan și Sf.Gheorghe, ale căror gospodării dețin în proporție însemnată dotările mai sus menționate.

Remarcăm în acest sens faptul că, dacă sub aspectul energiei electrice problemele sunt rezolvate, *alimentarea cu apă* rămâne în continuare deficitară, având în vedere că gospodăriile din cele două localități sunt racordate la această rețea în proporție de 54% – Sf.Gheorghe și de 75% Crișan – spre deosebire de C.A.Rosetti sau Mila 23 a căror alimentare cu apă curentă este inexistentă. *Locuințele dispun de baie* într-o proporție de 40% la Crișan și doar de 21% la Sf. Gheorghe. Procentul mai mic de la Sf. Gheorghe se explică prin faptul că, localitatea fiind profilată pe cura heliomarină, baia este înlocuită în multe cazuri cu duș instalat în curte.

Cât privește dotarea gospodăriei cu *echipament electrocasnic sau pentru prepararea mâncării* remarcăm o situație mult mai bună decât dotarea locuinței. Astfel, *frigiderul* este prezent în 90% din gospodăriile satului Crișan și, respectiv, 95% în cele de la Sf.Gheorghe. *Aragazul* echipează de asemenea 95% din bucătăriile gospodăriilor de la Sf.Gheorghe și în proporție de 75% pe cele de la Crișan. Ponderi mai mici pentru aceste două echipamente se înregistrează în celelalte așezări studiate (de exemplu, la C.A.Rosetti, gospodăriile cu frigider sunt în proporție de 45%, iar cele cu aragaz de doar 10%).

Un echipament relevant pentru dotarea gospodăriei este *telefonul*, prezent în 40% din casele de la Sf.Gheorghe și în 60% din cele de la Crișan (la Mila 23 doar în 11%). În schimb, *televizorul* deține o poziție "fruntașă" în lista echipamentelor electrocasnice – peste 80% în toate gospodăriile din satele cercetate (92% la Sf.Gheorghe și 95% la Crișan). Cât privește *barca*, dotarea gospodăriilor ține de specificul funcțional al așezărilor din Deltă, satele cu profil pescăresc având cele mai multe gospodării în care barca este prezentă (62% – Sf.Gheorghe, 67% – Mila 23, 80% – Crișan).

Mult mai interesantă este analiza disponibilităților populației locale de a primi turiști. Astfel, la întrebarea: *dacă ați primi sprijin financiar în schimbul găzduirii de turiști, ați fi dispus să faceți o serie de amenajări locuinței dumneavoastră?* s-a constatat că cele mai multe răspunsuri afirmative se înregistrează la Sf. Gheorghe și Crișan, unde au optat 54 și, respectiv, 65% dintre respondenți. Și în privința prestării unor servicii contra-cost, cum ar fi, de exemplu, prepararea unei mese zilnice, se remarcă faptul că locuitorii acestor două localități, cu o experiență în activitatea de turism, optează în proporție mai mare (circa 70%). În schimb, pentru asigurarea menajului (spălat, călcat, curățenie) doar locuitorii din Crișan au o disponibilitate în această direcție (60%), spre deosebire de cei din Sf.Gheorghe.

O atracție deosebită pentru turiștii care vizitează Delta Dunării este specificul gastronomic pe care îl oferă gospodăria țărănească. Este știut că principala ocupație a populației, fie ca profesie, fie ca mod de suplimentare a veniturilor gospodăriei, este pescuitul. Pentru turistul venit în Deltă, o masă alcătuită preponderent din produse de pește este o motivație deosebită pentru petrecerea unui sejur într-unul din satele acestei zone.

Datele înregistrate de cercetarea concretă relevă faptul că ponderea peștelui în consumul alimentar al gospodăriei este mult superioară la Crișan, Mila 23 și Sf.Gheorghe (între 70 și 87%), față de celelalte localități cuprinse în eșantion (C.A.Rosetti – 20,0% și Chilia Veche – 23,5%), a căror economie a suferit în ultimele decenii o mutație, cultura cerealelor și creșterea animalelor devenind ramurile de bază. Cu titlu de exemplu, menționăm că în localitatea Chilia Veche mai erau, la data cercetării, doar 19 pescari profesioniști, majoritatea pensionari sau aproape de vârsta pensionării.

Din cele prezentate mai sus reiese că pentru majoritatea satelor din spațiul deltaic, turismul rămâne o șansă a dezvoltării și prosperității. În strânsă legătură cu preocupările Administrației Rezervației Delta Dunării, de amenajare teritorială și de reconstrucție ecologică, va trebui să se introducă în circuitul turistic și partea nordică, ale cărei așezări se află în urma localităților devenite deja destinații de vacanță. Un rol important în această privință credem că-l va avea Legea nr.145/1994 privind stabilirea unor facilități pentru dezvoltarea sistemului de turism rural din zona montană, Delta Dunării și litoralul Mării Negre, care, la articolul 2 litera g, prevede “scutirea de la plata impozitului pe venit pe o perioadă de 10 ani a pensiunilor și fermelor agroturistice care au ca obiect de activitate, înscrisă în autorizația de funcționare, servicii turistice”.

Pentru practicarea agroturismului în condiții legale, gospodăriile trebuie să obțină un “*certificat de conformitate*”, care să ateste că sunt îndeplinite normele

de omologare prevăzute de Ministerul Turismului și pe această bază pot fi integrate în rețeaua turismului rural. Aceste norme au în vedere atât existența unor utilități (camere cu 1-2 paturi, grup sanitar, apă curentă, dotări, cum ar fi: telefon, frigider, radio, televizor etc.), cât și posibilitatea prestării unor servicii (prepararea hranei, menaj etc.).

În acest fel, pe lângă practicarea unui turism ecologic, se întrevide posibilitatea înființării de noi locuri de muncă, de această dată în familie, care să contribuie la fixarea populației, în special a tinerilor, și la o specializare într-un domeniu de activitate adecvat cerințelor de protecție și reconstrucție biologică a Deltei Dunării.